

**Чет тилдерин үйрөнүп жаткан студенттердин билим сапатын
оптималдаштырууда жана жакшыртууда лингафондук аппараттын орду
жана ролу**

Куртубаева Нурипа Кенжекасымовна¹

¹*Ж. Баласагын атындагы КУУ, Кесиптик колледж*

Аннотация. Макалада чет тилин үйрөнүүдө лингафондук кабинетти колдонуу мугалимге усулдарды, формаларды, окутуу ыкмаларын ар тараптуу кылуу мүмкүнчүлүгүн бере тургандыгы, сабактын түзүмүн жышыраак жана тереңирээк болоору ачыкталган.. Окуучулардын таанып-билүүсүн активдештирүүгө көмөктөшүүчү материалды үйрөнүүдө белгилүү эмоционалдык маанайды да жаралары аныкталган.

Түйүндүү сөздөр: чет тил, лингафондук кабинет, үйрөнүү, окутуу, аппарат.

**Место и роль лингафонного аппарата для оптимизации и улучшения
качества обучения при изучении студентами иностранного языка**

Куртубаева Нурипа Кенжекасымовна¹

¹*КНУ им. Ж. Баласагына, Профессиональный колледж*

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы по созданию иноязычной среды в процессе обучения иностранным языкам как один из важных проблемных вопросов современной методики преподавания языков. Применение лингафонного кабинета при изучении иностранного языка дает преподавателю возможность разнообразить методы, формы, приёмы обучения, делает структуру занятия более насыщенной и глубокой. Это также создает определенный эмоциональный настрой при изучении материала, что способствует активизации познавательной деятельности студентов.

Ключевые слова: иностранный язык, лингафонный кабинет, обучение, аппарат.

**The place and role of the language apparatus for optimizing and improving
the quality of teaching when students learn a foreign language**

Kurtubaeva Nuripa Kenzhekasimovna¹

¹*KNU named after J. Balasagyn, Professional College.*

Abstract. The article discusses the issues of creating a foreign language environment in the process of teaching foreign languages as one of the important problematic issues of modern methods of teaching languages. The use of a language laboratory in the study of a foreign language gives the teacher the opportunity to diversify the methods, forms, teaching methods, makes the structure of the lesson more intense and deep. It also creates a certain emotional mood when studying the material, which contributes to the activation of students' cognitive activity.

Key words: foreign language, language laboratory, teaching, apparatus.

Киришүү. Чет тилдерин окутуу процессинде жасалма чет тилдүү чөйрөнү түзүү – тилдерди окутуудагы бирден-бир көйгөйлүү маселелерден.

Ошол эле учурда лингафондук кабинеттердин төмөнкү функцияларын бөлүп көрсөтүүгө болот:

- маалыматтык;
- машыктыруучу-окутуучу;
- коммуникативдик;
- көзөмөлдөөчү - түзөтүүчү;
- билим берүү ишмердүүлүгүн башкаруу.

Е.С. Полаттын ою боюнча мугалимдин негизги милдети – ар бир окуучунун тилди практикалык өздөштүрүүсүнө шарт түзүү, ар бир окуучунун өзүнүн активдүүлүгүн, чыгармачылыгын көрсөтүүсүнө шарт түзө тургандай окутуу ыкмаларын тандап алууда турат. Мугалимдин милдети – чет тилдерин окутуу процессинде окуучунун таанып билүүсүн активдештирүү.

ЖОЖдордо окутуу процессин жана аны натыйжалуу жакшыртуунун ыкмалары түздөн-түз студенттердин мотивациясынан көз каранды, тактап айтканда мотивдер окутуу процессиндеги жана материалды өздөштүрүүдөгү кыймылдаткыч күч болуп саналат. Билим алууга болгон мотивация инсандын кээ бир предметти үйрөнүүсүнө гана эмес, бардык окуу процессине мамилесинин өзгөрүшүнүн дээрлик жөнөкөй эмес жана түшүнүксүз процесси. Ошол эле учурда билим алууга болгон мотивация инсандын өзгөчөлүгүнөн жана индивидуумдун социалдык ролунан көз каранды [4].

Тажрыйба көрсөткөндөй, студент-педагогдордун иш-аракетинин мотивациялык сферасынын стихиялуу калыптанышы менен, алардын көбүндө натыйжалуу окуу үчүн зарыл болгон мотивдер калыптанбайт. Тактап айтканда, мотивациясы жок мугалим окуучуларын калыптандыра албайт. Демек, мектеп жана мугалимдер окуучулардын иш-аракетинин мотивациялык чөйрөсүн калыптандыруу процессин өз көзөмөлүнө алышы керек [5].

Биргелешип окутуу, долбоордук методология, жаңы маалыматтык технологияларды колдонуу, интернет ресурстары сыяктуу заманбап педагогикалык

технологиялар инсанга багытталган окутуу ыкмасын ишке ашырууга көмөктөшөт, балдардын жөндөмдүүлүгүн, алардын окуу деңгээлин, ыктоолорун ж.б. эске алуу менен окууну жекелештирүүнү жана теңдештирүүнү камсыз кылат.

Чет тилдерди үйрөнүү табигый түрдө жалпыга маалымдоо каражаттарын колдонууга шарт түзөт. Тилчилер жазууга караганда кептин артыкчылыктүүлугун баса белгилешет: балдар окуганга жана жазганга чейин угуп жана сүйлөй алышат жана дүйнөнүн бардык тилдеринде сүйлөй алышат, бирок бардыгында жазуу системасы жок. Ошентип, окуу процессин өнүктүрүү, экинчи тилди үйрөнүү тажрыйбасын андан ары кеңейтүү зарылчылыгы келип чыкты, бул азыраак убакытты талап кылат жана экинчи тилди өздөштүрүүнү жөнөкөйлөтөт жана аны студенттерге жана жалпысынан билим алуучуларга жеткиликтүү кылат. Лингафондук кабинеттерди түзүү жогорудагы себептерден улам келип чыккан. Уоррен Б.Роби лингафондук кабинеттердин өткөндөн азыркыга чейинки кыймылынын так сүрөттөлүшүн берет. 1940-жылдардын аягында жана 1950-жылдардын башында орто мектептердеги жана жождордогу заманбап чет тил программаларынын тилди үйрөтүү кызматтары жана жабдыктары негизги жаңычылдык жана маанилүү бөлүгү болуп эсептелген [6].

Лингофондук кабинеттерди колдонуунун максатка ылайыктуулугу окуу материалынын мазмуну менен аныкталат. Лингофондук кабинетти сабакка максаттуу киргизүү теманы изилдөөнүн жаңы сапаттык өзгөчөлүктөргө ээ болушуна алып келет. Сабактарда лингафонду колдонуу менен төмөнкү милдеттер натыйжалуу чечилет:

- артикуляциялык жана ритмикалык-интонациялык көндүмдөрдү калыптандыруу;
- окуу жана угуу көндүмдөрүн калыптандыруу жана өркүндөтүү;
- сүйлөө көндүмдөрүн (лексикалык, грамматикалык) калыптандыруу жана өркүндөтүү;
- оозеки кепти өнүктүрүү жана көзөмөлдөө (монологдук, диалогдук);
- укканды түшүнүүнү көзөмөлдөө, лексиканы өздөштүрүү [2].

Тил үйрөнүү боюнча мурунку көз караштар биринчи кезекте грамматикалык компетенттүүлүктү өздөштүрүүгө багытталгандыктан, лингафондук кабинеттер

студенттерге чет тилин угууга мүмкүнчүлүк түзүүгө багытталган. Бир нече ондогон жылдар өткөндөн кийин, технологиялык прогресс Интернет сыяктуу нерсени сунуш кылат. Студенттер ар кандай окуу ресурстары (мисалы, чет элдик телепрограммалар) аркылуу эне тилинде сүйлөгөндөрдөн үйрөнүп жаткан тилди угууга мүмкүнчүлүк алышат. Чет тилин үйрөнүү диалогдорду жаттоо жана мугалимдин көзөмөлүндө көнүгүүлөрдү аткаруудан өз ара аракеттенүү жана сүйлөшүү сыяктуу процесстерге, жуптук иштерди, ролдук оюндарды, топтук иштерди жана долбоордук иштерди колдонууга өттү. Албетте, дүйнө жүзү боюнча көп сандагы лингафондук лабораториялар дагы эле реалдуу жашоодо чектелген кабинеттерде турат, бирок көптөгөн технологиялар окутууну жана үйрөтүүнү жакшыртаары анык [6]. Лингафондук кабинеттерди колдонуу сабактагы темпти гана эмес, окуучулардын угуу жана сүйлөө органдарына жүктү да жогорулатат. Бул туруктуу аткарууну жана организмдин функционалдык абалынын жогорку деңгээлин сактоого мүмкүндүк берүүчү сабакты ушундай уюштуруу талап кылынат. Андыктан бул техникалык каражатты сабак башталгандан 5-10 мүнөттөн кийин колдонуу максатка ылайык [3].

Көптөгөн жылдар бою лингафондук кабинеттеги технологиялык өзгөрүүлөр техникалык прогресстин гана эмес, окутуу методикасынын, тил үйрөнүүдөгү өзгөрүүлөрдүн да натыйжасы. Тил үйрөнүү боюнча мурунку көз караштар биринчи кезекте грамматикалык компетенттүүлүккө ээ болууга багытталган. Тил үйрөнүү механикалык адаттарды калыптандыруу процесси катары каралып келген. Өндүрүштүн көзөмөлдөөчү мүмкүнчүлүктөрүнүн эсебинен каталарды (жазуу же оозеки) болтурбоо керек болчу. Диалогдорду жаттап алуу жана көнүгүүлөрдү аткаруу ката кетирүү мүмкүнчүлүгүн азайтты. Билим берүү мугалимдин көзөмөлүндө деп эсептелинип келген. Акыркы жылдарда тил үйрөнүү такыр башка көз караш менен каралууда. Бул өз ара аракеттенүү жана сүйлөшүүлөр сыяктуу процесстердин натыйжасы деп эсептелинет. Бара-бара сабактын салттуу форматтарынан жуптук иштерди, ролдук оюндарды, топтук иштерди жана долбоордук иштерди колдонууга өтүү кыймылы башталды. Жана дагы класстын динамикасы өзгөрдү. Класстын динамикасынын өзгөрүшүнүн бир натыйжасы кулактын жана аралыктан башкаруучу пульт менен жабдылган студенттик отургучтары бар лингафондук лабораторияга басым жасоо болду.

Тилдик лаборатория - бул ар кандай тилде сүйлөөнү практикалоо жана баалоо үчүн абдан пайдалуу курал. Бул студенттерге үлгү айтууларды угууга, ошолорду эле кайталап жана жазып алууга, алардын сүйлөгөн сөздөрүн угуп, үлгүлөр менен салыштырууга жана өзүн-өзү баалоого мүмкүнчүлүк берет. Жогоруда айтылгандардан төмөнкүдөй тыянак чыгарууга болот: англис тилин окутуунун коммуникативдик методун ийгиликтүү ишке ашыруу үчүн институтта лингафондук аппараттардын болушу зарыл. Чет тили кабинети - окуу процессинин маалыматтык-билим берүү чөйрөсүндөгү биринчи звено болуп саналат. Башка кабинеттер сыяктуу эле функционалдык максатына ылайык чет тили кабинети окуу куралдары, эмеректер, жабдыктар, оргтехникалар, китеп фондусу менен жабдылган. Чет тили кабинетинин негизги милдети – сабакта, сабактан тышкаркы иштерде, окутуучунун жетекчилиги астында же өз алдынча, жекече же жамааттык түрдө чыгармачылык менен окуу ишмердүүлүгү үчүн бардык зарыл шарттарды түзүү. Биз шарттар жөнүндө сөз кылып жатып, билим берүү процессин маалыматтык-методикалык камсыздоо көйгөйүн түшүнөбүз, ал студенттерге маалыматтын ар кандай булактарына максималдуу жетүүнү камсыз кылуунун азыркы учуруна карата актуалдуу болуп саналат. Чет тили кабинети биринчи кезекте негизги маалымат-билим берүү чөйрөсү (тиешелүү техникалык жабдуулары, окуу-материалдык базасы менен) катары түзүлсө, башка жагынан алып караганда анын жасалгаланышы, андагы жагдай мугалимдин инсандыгы, анын маданий деңгээлин, көз карашын, кызыкчылыктарын, анын дүйнө таанымынын чагылдырылышы менен байланышкан кандайдыр бир атмосфераны түзөт. Класстын интерьери, анын эстетикалык жасалгасы окуучуларга белгилүү бир даражада таасирин тийгизет, алар өз кезегинде кандайдыр бир деңгээлде предметке, мугалимге болгон мамилесин калыптандырат. Класстын рационалдуу жайгашуусу, окутуучулардын студенттердин сабакта натыйжалуу ишмердүүлүгүн уюштуруу үчүн зарыл жана жетиштүү болгон окуу куралдарынын фондун жайгаштыруу жана тутумдаштыруу дагы окуу кабинети түшүнүгүнө кирет. Мындай кабинетте сабакта жана сабактан тышкаркы убакта бардык зарыл иштерди аткаруу процессинде окутуучу жана студенттер үчүн ыңгайлуу, жайлуу болушу зарыл.

Ошентип, чет тили кабинетинин негизги милдети – окутуучунун жетекчилиги астында же өз алдынча, жекече же жамааттык түрдө сабакта, сабактан тышкаркы

иштерде чыгармачылык окуу ишмердүүлүгү үчүн бардык зарыл шарттарды түзүү. Жогоруда айтылгандардын баары чет тилин үйрөнүп жаткан студенттердин билим сапатын оптималдаштырууга жана жакшыртууга өбөлгө түзөт.

Колдонулган адабияттар:

- 1. Воробьева, И.Н.** Лингафонный кабинет как средство повышения познавательной активности учащихся при изучении иностранного языка [Электронный ресурс] / И. Н. Воробьева. – Электрон.текстовые дан. – Москва: [б.и.], 2013. – Режим доступа: [http:// festival.1 september.ru/articles/ 514680](http://festival.1september.ru/articles/514680), свободный.
- 2. Ушаков, А.А.** Использование лингафонного кабинета на уроках английского языка в МБОУ «СОШ № 126» [Текст] / А.А. Ушаков// Первое сентября. –2014. – 4 марта. – С. 3-4.
- 3. Азимов, Э.Г, Щукин А.Н.** Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. — М.: Издательство ИКАР, 2009.
- 4 Рыспаева Ч. К.** Учебная мотивация студентов как психолого- педагогическая проблема// Наука и инновационные технологии. №2/2020 (15)- Бишкек,2020,-С.165-173
- 5 Рыспаева Ч. К.** Факторы формирования мотивации учебной деятельности у младших школьников// Международный академический журнал «Webofscholar». №6(15), Киев,2017,-С.71-74
- 6. Warren B. Roby.** (2004). Technology in the service of foreign language teaching: The case of the language laboratory. In D. Jonassen (ed.), Handbook of Research on Educational Communications and Technology.
- 7. Кульгин М. В.** Компьютерные сети. Практика построения / М. В. Кульгин. - 2-е изд. -СПб. : Питер, 2003. - 462 с. : ил.
- 8. Мейсон МакКаски.** Звук в играх: технологии программирования : пер. с англ. / Мак-Каски Мейсон. - М. : КУДИЦ-ОБРАЗ, 2004. -368 с.
- 9. Касаткин А. И.** Профессиональное программирование на языке Си : от Turbo C к Borland C++ : справ. пособие / А. И. Касаткин, А. Н. Вальвачев ; под общ. ред. А. И. Касаткина. -Минск : Выш. шк., 1992. - 240 с. : ил.
- 10. Стивенс У.** UNIX : разработка сетевых приложений / У. Стивенс. - СПб. : Питер,2004. -1086 с. : ил.

